

SLOVENSKI GOSPODAR

Izhaja vsako sredo.
Cene: Letno Din 32.—,
polletno Din 16.—, četrt-
letno Din 9.—, inozemstvo
Din 64.—. — Poštno-čkovni
račun 10.603.

LIST LJUDSTVU V POUK IN ZABAVO

Uredništvo in upravništvo: Maribor, Koroška cesta 5

Telefon interurban 113.

Cena inseratom: cela
stran Din 2000.—, pol sira-
ni Din 1000.—, četrt strani
Din 500.—, 1/8 strani Din 250.—,
1/16 str. Din 125.—, Mali ogla-
si vsaka beseda Din 1.20.

Mednarodna pogajanja.

Svetovna vojna, ki je evropsko človeštvo razcepila in razdvojila na dva smrtno se pobijajoča sovražna tabora, je imela to lepo in dobro posledico, da je evropske narode zopet zbrala in med njimi nanizala tako mnogobrojne in sestavno organizirane stike, kakršnih pred svetovno vojno ni bilo. Da bi se ti stiki razvijali in okrepili v dobrobit posameznih držav in vsega človeštva, tej svrhi služijo številni mednarodni razgovori, ki se vršijo vsako leto v okrilju Društva narodov in izven njegovega okrilja. Sedaj se taka pogajanja vršijo v Parizu in v Ženevi.

V Parizu.

Od 11. februarja t. l. zboruje v Parizu konferenca (posvetovanje) strokovnjakov, ki ima urediti vprašanje, koliko in kako naj plačuje Nemčija vojno odškodnino. Dolžnost vojne odškodnine je Nemčiji naložila leta 1919 versajlska mirovna pogodba, ki v členu 231 ugotavlja odgovornost Nemčije in njenih zaveznic za »izgube in razdejanja«, ki jih je povzročil njen napad. L. 1921 je bila svota, ki jo Nemčija mora plačati, določena v znesku 132 milijard zlatih mark. Takrat je Nemčija začela uganjati pasivno rezistenco (odpor) in je razvrednotila lastno valuto (denarno vrednost) v taki meri, da so široke plasti prebivalstva prišle na beraško palico. Francija in Belgija sta na ta pasivni odpor Nemčije odgovorili s tem, da sta spomladi 1923 zasedli Porurje. V poletju 1924 sta obe državi: Francija in Nemčija, uvideli, da bi bila najboljša medsebojna poravnava. Tako se je v Londonu sestala konferenca strokovnjakov, ki je v avgustu l. 1924 sprejela takozvani Dawesov načrt, ime novan po ameriškem generalu Dawesu. Ta načrt, ki ga je sprejela tudi Nemčija, urejuje letna odplačila Nemčije. Izvrševanje tega načrta se je začelo 1. septembra 1924. V prvem letu (od 1. septembra 1924 do zadnjega avgusta l. 1925) je Nemčija plačala 1 milijardo zlatih mark, v drugem letu (1925 do 1926) 1 milijardo 220 milijonov zl. m., v tretjem letu (1926 do 1927) 1 milijardo 500 milijonov zl. m., v četrtem letu (1927 do 1928) 1 milijardo 750 milijonov zl. m., s 1. septembrom 1928 pa bi morala začeti plačevati letno 2¹/₂ milijardi zlatih mark.

Nemčija pa se brani plačevati tako svoto. Pravi, da ne more plačevati, ker je svota previsoka, nemško prebivalstvo pa baže presiromašno. Proti tej trditvi pa je Amerikanec Parker Gilbert, ki je bil zastopnik zaveznih držav radi plačanja vojne odškodnine v Berlinu, ugotovil, da je Dawesov načrt popolnoma primeren nemškimi gospodarskim razmeram ter da Nemčija lahko plačuje od njega določene svote. Gilbert Parker je na podlagi večletnega proučevanja gospodarskih prilik Nemčije izračunal, da bi ona mogla vsako leto lahko plačevati vsaj 100 milijonov funtov šterlingov. S tem bi bila za sedaj določena svota nemških odplačil, znižana za 25 milijonov funtov šterlingov.

Ta svota nikakor ni pretirana. Če tudi bi Nemčija morala plačevati letna odplačila v izmeri Dawesovega načrta, bi to tvorilo samo 25% njenega letnega državnega proračuna. Pomisliti je tudi treba, da nima Nemčija skoro nobene negotovne posejila in zmerne zunanje dolgove. Francija pa porablja skoro 40% svojega proračuna samo za svoje notranje posojilo. Vrh tega ima velike zunanje dolgove, kakor tudi Italija in Anglija. Anglija plačuje več kakor bi morala Nemčija plačevati, ker mora kriti obresti za svoto, ki jo je posodila zaveznikom ter si izposodila od Zedinjenih držav Severne Amerike. — Bodočih 56 let mora Anglija vsako leto poslati 35 milijonov funtov v Ameriko ter poleg tega 70 milijonov funtov plačati za svoja posojila Franciji, Italiji, Rusiji in drugim državam.

Na konferenci strokovnjakov se od 11. februarja vlečejo razprave o zahtevah Nemčije, da se njena plačila za vojno odškodnino znižajo. Zavezniki so pokazali dobro voljo ter so zahtevali samo še 40 milijard zlatih mark vojne odškodnine, plačljivih v 56 letih. Nemci pa ponujajo samo 27 milijard, plačljivih v 37 letih po 1650 milijonov zlatih mark letno. Ako bodo Nemci ostali trmoglavi, bo konferenca strokovnjakov ostala brez uspeha. V tem slučaju pa ostane v veljavi Dawesov načrt s svojo ureditvijo letnih odplačil Nemčije.

V Ženevi.

V Ženevi, kjer je sedež Društva narodov, zboruje od tega Društva odredjena komisija za mednarodno razorožitev. Vprašanje razorožitve je medna-

rodno vprašanje, ki se tiče vseh držav. Z versajlsko mirovno pogodbo je Nemčija sprejela dolžnost, da svojo oboroženo silo zmanjša do tiste meje, ki je neobhodno potrebna za ohranitev notranjega miru in reda. Zgledu Nemčije so morale slediti Madžarska, Avstrija in Bolgarska. S to razorožitvijo držav, odgovornih za svetovno vojno, je združeno pričakovanje, da bodo tudi druge države svoje oboroženo stanje znižale. To pričakovanje je izraženo v pravilih Društva narodov.

Društvo narodov ni te svoje dolžnosti, ki jo ima vršiti v službi miru v Evropi in na svetu, nikdar pustilo v nemar. Izbralo je poseben odsek, ki naj to vprašanje skrbno proučuje ter tako pripravi pot svetovni konferenci za svetovno razorožitev. Vprašanje je radi tega tako zapleteno, ker morajo na eni strani posamezne države skrbeti za svojo varnost, na drugi strani pa bi prenačljeno razoroženje stvari miru bolj škodilo, kakor koristilo.

Ker je vprašanje varnosti tako ozko povezano z vprašanjem razorožitve, so se posamezne države potrudile v okvirju Društva narodov, skleniti med seboj varnostne, jamčilne, razsodiščne in prijateljske pogodbe. Preteklo leto je stopila v ospredje takozvana Kellogova pogodba — Kellog je bil pod prejšnjim predsednikom zunanjih ministrov ameriških Zedinjenih držav —, s katero se je obsodila napadalna vojna kot nedovoljena, torej kot zločin. To pogodbo so podpisale vse velesile, pa tudi druge države, med njimi tudi naša.

Kellogova protivojna pogodba daje večje upanje, da se oboroženost v posameznih državah vsaj zmanjša ter se tako pomaga narodnemu gospodarstvu poedinih narodov. O tem se vršijo razprave pripravljalne komisije za razorožitev v Ženevi. Od strani boljševiške Rusije padajo v tem vprašanju najradikalnejši predlogi, ki pa so za večino držav nesprejemljivi, ker je vsem znano, da boljševiki v Ženevi hrumno govorijo zoper vojno in vojsko, doma pa vzdržujejo največjo armado. Tudi predlogi Nemčije se ne morejo vsi sprejeti, ker je očitvidno, da so dostikrat stavljali ni iz neke zagrenjenosti. Dosti težav dela tudi vprašanje razorožitve na morju, pri katerem pridejo zlasti v poštev Anglija, Zedinjene države Sev. Amerike in Japonska. Ako te tri države najdejo podlago za medsebojni sporazum v tem vprašanju, bo veliko storjeno za celokupno vprašanje razorožitve, ali

boljše rečeno zmanjšanja oboroženosti. Zeleti je, da se to velevažno vprašanje reši tako, kakor to zahtevajo interesi

miru v Evropi in na svetu ter tudi interesi narodnega gospodarstva v posameznih državah.

V NAŠI DRŽAVI.

Razburjenje v naši zunanji politiki. Bivši voditelj hrvatske stranke prava dr. Ante Pavelić in njegov tajnik sta se mudila zadnje dni v Sofiji. Dr. Ante Pavelić je na veleizdajniški način govoril o krivicah, ki se baje godijo Hrvatoma v Jugoslaviji in pozival makedonski narodni odbor (takozvane makedonstvujuče), naj se združijo s hrvatskim narodom v svrhu prireditve narodnih pravic. Bolgarski Makedonci so dr. Pavelića slovesno sprejeli, vendar bolgarska širša javnost se ni vmešavala v celo zadevo. Ker je bolgarska vlada trpela dr. Pavelićeve nastope, je naša vlada vložila pri bolgarski tozadevni protest in zahtevala zadoščenje. Bolgarski zunanji minister Burov je v proračunskem govoru podal tudi poročilo o bolgarski zunanji politiki ter naglasil prijateljske odnose, ki vladajo med Bolgarijo in Jugoslavijo in ki so se po pirotskih posvetovanjih med zastopniki obeh držav še poglobili. Bolgarija ne bo trpela v prihodnje nobenega nepostavnega boja in nobenih žalitev tujih državnih poglavarjev ter bo v bodoče preprečila dogodke kot je bil dr. Pavelićev nastop in sprejem od strani makedonstvujučih. Poleg te ustmene izjave zunanjega ministra je obžalovala bolgarska vlada po svojem beograjskem zastopniku neugodne in nezaželjene dogodke, ki so se zgodili v Sofiji ter v Vidinu za časa bivanja dr. Pavelića in njegovega tajnika. Ti dogodki so bolgarsko vlado iznenadili, jih ona obsoja in bo v bodoče take dogodke preprečila, ako bi se skušali ponoviti. Z ravnomar navedenima izjavama je spor med našo državo in Bolgarijo poravnal.

Naš kralj pokrovitelj ljubljanskega vseučilišča. Rektor ljubljanskega vseučilišča dr. Milan Vidmar se je mudil zadnje dni v Beogradu pri kralju. Te dni se je vrnil nazaj v Ljubljano in sporočil, da je prevzel kralj ob priliki desetletnice obstoja ljubljanskega vseučilišča pokroviteljstvo in se bo odslej imenovalo vseučilišče: Univerza kralja Aleksandra I.

V Beogradu sta se mudila komisarja obeh oblasti dr. Leskovar in dr. Natlačen. Sprejeta sta bila od finančnega ministra dr. Šverljuge. Oba komisarja sta ministru obrazložila položaj samoupravnih proračunov, ki je nastal po sprejetju zakona o trošarinah, ko se je uveljavilo enotno pobiranje trošarine. Finančni minister je obema komisarjema pojasnil, da velja tudi v drugih državah načelo, da se trošarina pobira enotno, zneski pa se potem razdeljujejo posameznim upravnim enotam. Dosedaj so različne oblasti pobirale različne trošarine in se je dogajalo tihotapstvo z alkoholom, kar je bilo enotnemu trošarinskemu sistemu v škodo. Mini-

ster jima je jamčil, da bosta obe oblasti dobili vse, kar imata v letošnjem proračunu. Za proračun prihodnjega leta jima je prav tako zagotovljeno, da bosta v okviru možnosti dobila zadosten proračun in zadostna sredstva iz državne blagajne.

Na opozoritev, da se je nekaterim okrajnim zastopom in občinam ustavilo izplačilo doklad, je minister odgovoril, da se bo to takoj uredilo in da se bodo izplačila doklad občinam in okrajnim zastopom takoj nadaljevala.

Radl novega srednje in ljudskeškega zakonskega načrta je bil sprejet od kralja te dni za jugoslovanske škofo beograjski nadškof dr. Rodič. Prejel je od najvišje strani zagotovilo, da se v nove prosvetne zakone ne bo sprejelo nič, kar bi povzročilo vznevoljitev in kar ne bi služilo državni pomiritvi. To velja ne samo za vse narode, ampak tudi za vse veroizpovedi in Cerkve naše države.

Radl izvoza mesa se bomo pobetali z Avstrijo. V zunanjem ministrstvu je določena komisija ki naj reši spor med našo in avstrijsko državo radi izvoza zaklanih svinj. Predsednik te komisije je glavni carinski ravnatelj Šmid. Kot strokovnjak pa je pridržen Todorović in član trgovinskega ministrstva Lazarevič. Lazarevič se je par dni mudil na Dunaju, odkoder je prispel v Beograd. Naši vladi je podal poročilo o svojih razgovorih z avstrijsko vlado. Nadalje smo zvedeli, da je avstrijska vlada odredila posebno komisijo. Ti dve komisiji se bosta v najkrajšem času sestali v Beogradu, da uredita vprašanje izvoza svinj v obojestransko splošno zadovoljstvo.

V DRUGIH DRŽAVAH.

Na Grškem so se vršile volitve v senat. Od 92 senatorjev, ki jih voli narod, jih odpade na vladne stranke 70. S to volitvijo je podal grški narod pred sedniku republike Venizelosu lepo zapupnico.

Japonski admiral vođa katoliške mladine na Japonskem. Japonski ad-

miral Yamanoto, ki je že dolgo časa v službi francoskega tolmača pri kitajskem cesarju, je prosil za odpust. Admiral se bode posvetil vodstvu katoliške mladine na Japonskem.

Ženska gubernija. Volitve v ruske sovjete so domalega končane in še v teku tega meseca začnejo novi sovjeti svoje delo. Topot so gledali na to, da bi prišlo v sovjete kolikor mogoče veliko ženskih članov. Posebno velja to za »žensko gubernijo« Kaluga. V tej guberniji odhajajo moški posebno pozimi v industrijske kraje, tako da ostajajo doma večinoma ženske. Če so sovjetski člani večinoma moški, je delo skrajno ovirano, ker jih velik del leta sploh ni doma. Topot so v kaluški gubernijski svet izvolili 26,9 odstotkov žensk, v mestne svete pa 27,5 odstotkov. Za predsednice vaških sovjetov so izvolili 140 žensk.

Mehikanska preganjanja katoličanov. Kakor je razvidno iz zadnjih poročil, se je mehikanski vladi posrečilo, za enkrat udušiti ustajo. Radi udušitve revolucije morajo trpeti sedaj največ katoliki. Mehikanski škof v Puebla se je obrnil s posebno spomenico na celi civilizirani svet. V spomenici je opisan nevzdržljivi položaj mehikanskih katolikov pod Callesovim naslednikom in novim predsednikom Portesom Gill. Gill preganja katoliško Cerkev v Mehiki hujše nego je to storil njegov prednik Calles. V državi Jalisco so uredili nova taborišča za izgnane katoličane. General Urbalej je vprizoril v okolici Zacatecas v bližini revolucionarne pokrajine Durango strašna grozodejstva. En del kmetov je oropan, drugi obeseni. Hiše so porušene, deca in žene so bile mučene in ubite. Največ so trpela dekleta in mlade žene. Zloglasni vladni general Izaguirre se je lotil najbolj plemenitih rodbin. Najbolj so v tej revoluciji trpeli duhovniki. V Toluca in Yucatanu je bilo ujetih in zaprtih 956 svečnikov. Razven tega je bilo aretiranih 59 katoliških gospa, ki jih zadene ta krivda, da so sodelovale pri službi božji. Vlada preganja celo one, ki so osumljeni, da so prijatelji katoličanov. Kako bode katoliška Cerkev v Mehiki prenesla porevolucionarne grozote od strani vlade, se še ne da prerokovati.

Nuncio Sulpricio.

Spominski dan 5. majnik.

Domovina čednostnega mladeniča so bile abruške gore na Italijanskem. — Njegovi stariši so bili čisto ubožni, pa še te je izgubil v svojem šestem letu. K sebi ga je vzela babica, ki je pa tudi umrla že čez tri leta. Sedaj se je začelo za zapuščeno siroto žalostno življenje. Nekako primoran je sprejel zapuščenega otroka v svojo hišo njegov ujec, ki je bil po svojem stanu kovač. To je bil človek brez srca, ki je mislil edino na zaslužek. Nuncio naj bi mu nadomestoval delovno moč, ki je ni — treba plačati. Zato mu ni več dovolil

obiskovati šolo in ga je od zore do mra ka preoblagal z delom, ki mu slabotni deček nikakor ni bil kos. Poleg tega je pa postopal s svojim nečakom še silno surovo, posebno kadar ga je popadla njegova divja jeza. Če se dečku ni posrečilo vsako težko delo, ki mu ga je brezsrčni ujec naložil, je ta kar zbesnel. Pograbil je prvi kos železa, ki mu je bil pri rokah, ali orodje, ki mu je bilo najbližje, in je začel nabijati ubogega dečka; večkrat ga je tudi vrgel na zemljo in teptal z nogami po njem, dokler ni mali mučenec obležal nezavesten. Po njegovem vzgledu so ravnali z dečkom tudi pomočniki. A to še ni bilo najhujše za nežno čuteče srce nedolžnega dečka. Najbolj se je bal grdega in nesramnega govorjenja teh surovih ljudi. Kadar so v svoji propalosti začeli bruhati iz sebe gnusobo, ki